

میز آرشیو دیجیتال: ارائه الگویی برای میز آرشیو دیجیتالی معاونت اسناد ملی سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

فرامرز سهیلی^۱
لیلا خلیلی^۲

چکیده

هدف از این پژوهش، ارائه الگویی برای میز آرشیو دیجیتالی معاونت اسناد ملی سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران است. بر اساس تحلیل ویژگی‌های محتوایی میزهای آرشیوهای دیجیتالی حاوی این خدمت، که دارای وبسایت به زبان انگلیسی یا این‌که علاوه بر زبان ملی دارای نسخه انگلیسی هستند. پژوهش حاضر از نوع توصیفی و به روش تحلیل محتوا انجام گرفته است. ابزار گردآوری داده‌ها سیاهه واری است که برای متخصصان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران ارسال گردید تا میزان اهمیت مؤلفه‌های مورد نیاز در طراحی میز آرشیو دیجیتالی ایران را تعیین نمایند و به طور کلی، تعداد ۱۳۸ نفر به این سیاهه واری پاسخ دادند. به طور کلی وبسایت ۳۳ میز آرشیو دیجیتالی مورد تجزیه و تحلیل محتوایی قرار گرفتند. نتایج پژوهش نشان داد که وبسایت آرشیو ملی کانادا با ۱۵ ویژگی دارای بالاترین تعداد ویژگی از نظر وضعیت موجود بوده است و میزهای آرشیو دیجیتالی وبسایت‌های «دانشگاه جورجیا» و «آرشیو کتابخانه دانشگاه کارن هاندل در آمریکا» با ۳ ویژگی دارای پایین‌ترین فراوانی بوده‌اند. ویژگی‌های «نام» و «پرسش» بالاترین فراوانی را در بین ویژگی‌ها در وضعیت موجود داشتند، و ویژگی‌های «نوع اطلاعات مورد نیاز» و «موضوع پرسش» دارای بالاترین فراوانی در وضعیت مطلوب بودند. نتایج همچنین نشان داد که وبسایت میزهای آرشیو دیجیتالی «کتابخانه تخصصی روث لی لی» و «دانشگاه هاروارد» با داشتن ۵ ویژگی، دارای بالاترین فراوانی در وضعیت مطلوب هستند. نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها نشان داد که اختلاف فاحشی بین نتایج حاصل از تحلیل محتوایی (وضعیت موجود) و نظرات متخصصان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران (وضعیت مطلوب) وجود دارد. نتایج همچنین نشان داد که طراحان وبسایت‌ها به نیازهای اطلاعاتی کاربران خود چندان توجهی ندارند، و تنها بر اساس علاقه و سلیقه خود به طراحی میزهای آرشیو دیجیتالی مبادرت نموده‌اند. در نهایت، بر اساس نظرات این متخصصان، الگویی مناسب برای طراحی

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور کرمانشاه fsohيلي@gmail.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه شهید چمران اهواز lielak@gmail.com

میز آرشیو دیجیتال مرکز اسناد ملی ایران ارائه گردیده است.

کلیدواژه‌ها

آرشیو دیجیتالی، میز آرشیو دیجیتالی، میز آرشیو دیجیتالی ایران، تحلیل محتوایی.

مقدمه

آرشیوها پیشینه‌های گذشته‌نگر در مورد افراد، گروه‌ها، سازمان‌ها و دولت‌ها هستند که حاوی اطلاعاتی باارزش، ماندگار و دیرپایند. آرشیوها در دنیای امروز از اهمیت زیادی برخوردارند و از مراکز تحقیقی و پژوهشی به شمار می‌آیند؛ چرا که نشان‌دهنده هویت تاریخی هر کشوری هستند. گذشته هر قوم و ملتی چراغ راه آینده است و ارتباط تاریخی با ویژگی‌های اجتماعی ملل مختلف امری پذیرفته شده است. به هر حال، توجه به آرشیو سبب شده است که کشورهای مختلف با تأسیس مراکز آرشیوی به نگهداری اسناد با ارزش تاریخی خود بپردازند و اسناد و مدارک آرشیوی را جزء میراث ملی و هویت تاریخی خود بدانند.

پیشینه‌های آرشیوی، چه به صورت کاغذی و یا به صورت دیگر، محمل‌های اطلاعاتی حاصل از فعالیت‌های روزانه افراد است که پژوهشگران آن‌ها را به دلیل داشتن ارزش اداری، تاریخی و پژوهشی به کار می‌برند. این منابع حاوی اطلاعات فراوانی هستند که باید به شکلی منسجم و منظم سازمان‌دهی شوند تا بتوانند با سرعت و سهولت در دسترس علاقه‌مندان قرار بگیرند. امروزه، این باور وجود دارد که حیات و بقای جوامع مدرن

به اطلاعات قابل دسترسی و نیز به فن‌آوری پیچیده‌ای وابسته است که نقش مهم آن را در پیشرفت زندگی ملل به‌وضوح می‌توان دید. این فن‌آوری گسترده که با نام فن‌آوری اطلاعاتی و ارتباطی شناخته می‌شود، در امر ارتباطات، ذخیره، بازیابی، توزیع و اشاعه اطلاعات تأثیر بسزایی داشته است.

چرخه طولانی آرشیو شدن منابع از گردآوری تا دسترس‌پذیری فرایندی طولانی و وقت‌گیر است، اما فن‌آوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی با به‌کارگیری ابزارهای سخت‌افزاری و نرم‌افزاری مانند رایانه، صرفه‌جویی قابل توجهی در وقت، نیروی انسانی، بهره‌وری، سرمایه و ... می‌کند.

قطعا مهم‌ترین تأثیر فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی این است که؛ می‌تواند منابع آرشیوی غیرمحرمانه را به سراسر دنیا منتقل کند، به‌گونه‌ای که هر فرد بدون مراجعه به مراکز آرشیوی خاص، سند را در هر کجای دنیا که باشد بتواند به‌دست آورد (۳: ۴).

امروزه مراکز آرشیوی با دیجیتالی کردن منابع خود در جهت همگامی با فن‌آوری جدید حرکت می‌کنند. این عمل یک روش اساسی برای حفظ اسناد و تصاویر تاریخی است، بدین طریق مجموعه کاملی از منابع آرشیوی بر روی یک CD-ROM یا DVD

ذخیره و حفظ می‌شود. این روش نیاز به نگهداری اسناد و تصاویر چاپی را به شکل قدیمی کاهش می‌دهد و به آرشیویست اجازه می‌دهد تا امنیت مجموعه را برای نسل آینده تضمین کند (۱۰:۲).

زمان، دوام و استحکام بسیاری از منابع موجود در آرشیو را در معرض خطر قرار می‌دهد. دیجیتالی کردن مجموعه، در واقع منابع را از خطر زوال حفظ می‌کند. به طور کلی، آرشیو دیجیتال یک نام کلی برای نرم‌افزار رایانه‌ای است که جهت ذخیره تصاویر و داده‌های موجود در اسناد کاغذی طراحی شده است. اندازه آرشیو دیجیتال با توجه به مقدار اطلاعاتی که بر روی سخت‌افزار رایانه ذخیره می‌شود، تعیین می‌گردد. اسناد از هر نوع یا فرمتی در آرشیو دیجیتال ذخیره می‌شود. در این روش هر سند یا صفحه‌ای از منبع آرشیوی قابل دسترس است و می‌توان منبع آرشیوی را ویرایش کرد، یا آن را پرینت گرفت، یا از طریق نامبر یا پست الکترونیکی برای دیگری ارسال کرد.

کاربران می‌توانند سند قابل دسترس را از طریق کلیدواژه موردنظر خود در آرشیو دیجیتالی جستجو کنند. این روش، یک روش غیرپیوسته برای دسترسی به منابع آرشیوی است. اما امروزه کشورهای پیشرفته از طریق ارائه خدمات مرجع دیجیتالی و آرشیو دیجیتالی، امکان استفاده از خدمات و منابع اطلاعاتی را به صورت پیوسته برای افراد فراهم می‌کنند.

پیشرفت‌های فن‌آوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، در حال تغییر دادن نحوه اطلاع‌جویی کاربران و نحوه تأمین اطلاعات توسط

آرشیوهاست.

مراکز آرشیوی، که در واقع مراکز و مراجعی اطلاعاتی محسوب می‌شوند و در خدمت اطلاع‌رسانی به افراد جامعه هستند، از سرویسی استفاده می‌کنند که با عنوان ask an archivist شناخته می‌شود. مجرای استفاده از این خدمت مبتنی بر پست الکترونیکی است، که کاربران می‌توانند درخواست‌های خود را در ارتباط با انواع متنوع منابع آرشیوی اعم از عکس‌ها، تصاویر، نسخه‌های خطی و سایر منابع، که با توجه به هدف مرکز آرشیوی مورد نظر گردآوری شده‌اند، ارائه دهند.

در این نوع خدمت، کاربران می‌توانند از طریق پست الکترونیکی پرسش‌های خود را برای یک آرشیویست ارسال دارند. معمولاً پرسش در فرم خاصی، که کاربران آن را تکمیل و به پست الکترونیکی مرکز آرشیوی ارسال می‌کنند، مطرح می‌شود و سپس آرشیویست پاسخ یا پاسخ‌ها را به پست الکترونیکی کاربر ارسال می‌دارد.

هدف و فایده پژوهش

آرشیوها از فن‌آوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی بهره‌ بسیاری برده‌اند و از آن‌ها برای خدمت‌رسانی سریع و برقراری ارتباط با کاربران خود و خدمت‌رسانی به صورت پیوسته، استفاده کرده‌اند، از این خدمت با نام «میز آرشیو دیجیتالی» یاد می‌شود. با استفاده از این خدمت، دیگر نیازی به حضور فیزیکی کاربر و محدودیت ساعات کاری و سایر عوامل نیست و کاربران می‌توانند به صورت ۲۴ ساعته، شبانه‌روز از این خدمت

استفاده کنند و پاسخ پرسش‌های خود را از متخصصان و آرشیویست‌ها ارائه و پاسخ آن‌ها را در سریع‌ترین زمان ممکن دریافت کنند. پژوهش حاضر در نظر دارد تا الگویی مناسب جهت طراحی میز آرشیو دیجیتالی معاونت اسناد ملی سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ارائه کند. این الگو بر اساس تحلیل ویژگی‌های محتوایی میزهای آرشیوهای دیجیتالی در مراکز آرشیوی انگلیسی‌زبان و میزهای آرشیوی که علاوه بر زبان مادر دارای نسخه دیگری به زبان انگلیسی هستند و این خدمت را دارا هستند، تهیه و پیشنهاد گردیده است.

پرسش‌های پژوهش

پژوهش حاضر در نظر دارد به منظور رسیدن به اهداف فوق به پرسش‌های زیر پاسخ دهد.

۱. ویژگی‌های محتوایی موجود در میزهای آرشیو دیجیتالی مراکز آرشیوی مورد بررسی کدامند؟

۲. کدام یک از عناصر و ویژگی‌های موجود در میز آرشیو دیجیتالی مراکز آرشیوی مورد بررسی از متخصصان و صاحب‌نظران علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی ایرانی برای طراحی الگوی پیشنهادی مهم و ضروری است؟

۳. الگوی مناسب برای طراحی میز آرشیو دیجیتالی معاونت اسناد ملی سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران چیست؟

روش پژوهش و شیوه گردآوری داده‌ها
پژوهش حاضر از نوع توصیفی است و به روش تحلیل محتوا انجام گرفته است.

برای گردآوری داده‌ها، ابتدا وب سایت‌های مراکز آرشیوی را که دارای خدمت میز آرشیو دیجیتالی بوده‌اند، در طی دوره زمانی یک ماهه (بهمن ۱۳۸۵)، با استفاده از نرم‌افزار OFFLINE EXPLORER بر روی رایانه شخصی بارگذاری شدند، سپس با استفاده از روش تحلیل محتوا، ویژگی‌های موجود در تک‌تک این وب‌سایت‌ها استخراج گردیدند و بر اساس این ویژگی‌ها سیاهه واریسی طراحی گردید. این سیاهه واریسی جهت روایی و پایایی اولیه در اختیار اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید چمران قرار گرفت. سپس این سیاهه واریسی هم به صورت پست الکترونیکی و هم به صورت حضوری برای متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران ارسال شد و یا در اختیار آن‌ها قرار گرفت. بعد از تکمیل و جمع‌آوری سیاهه‌های واریسی، ویژگی‌های مهم و ضروری از دیدگاه متخصصان ایرانی استخراج گردیدند و در نهایت، بر اساس ویژگی‌های مهم و ضروری، الگوی پیشنهادی برای میز آرشیو دیجیتالی معاونت اسناد ملی سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ارائه گردید.

جامعه پژوهش

جامعه پژوهش حاضر، کلیه وب‌سایت‌های مراکز آرشیوی انگلیسی‌زبان و آن‌هایی که علاوه بر زبان مادر دارای نسخه به زبان انگلیسی هستند و دارای خدمت میز آرشیو دیجیتالی در محیط وب بودند، را شامل می‌شود. که در مجموع، تعداد ۳۳ وب‌سایت مراکز آرشیوی دارای این نوع خدمت بودند. در مرحله دوم، جامعه پژوهش

شامل صاحب‌نظران علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران با مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر است که در مجموع تعداد ۱۳۸ نفر را تشکیل می‌دهد.

پیشینه پژوهش

جستجوهای به عمل آمده توسط پژوهشگران در منابع چاپی و الکترونیکی نشان داد که پژوهشی در مورد تحلیل محتوای میزهای آرشیو دیجیتال به صورت جداگانه انجام نگرفته است. در این جا به پژوهش‌هایی که در زمینه تحلیل محتوای وب‌سایت‌های مختلف انجام گرفته است، اشاره می‌گردد.

پیشینه پژوهش در خارج از ایران

استیل^۳ در سال ۲۰۰۱، در مقاله‌ای تحت عنوان «تحلیل وب‌سایت‌های کتابخانه‌های دانشگاهی در کشورهای انگلیسی‌زبان»، ویژگی‌های وب‌سایت‌های کتابخانه‌های دانشگاهی را در چهار کشور انگلیسی‌زبان (استرالیا، کانادا، بریتانیا و آمریکا) مورد بررسی قرار داده است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که اگرچه اطلاعات ارائه شده در وب‌سایت کتابخانه‌های این کشورها بسیار به یکدیگر شبیه است ولی این وب‌سایت‌ها از لحاظ محتوایی تفاوت‌هایی با یکدیگر دارند که ناشی از تفاوت‌های فرهنگی موجود در این کشورهاست. در تمام ۱۵۰ وب‌سایت کتابخانه دانشگاهی که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفتند، دسترسی به فهرست کتابخانه و تعدادی از پایگاه‌های اطلاعاتی و

در اغلب این کتابخانه‌ها دسترسی به فهرست کتابخانه‌های دیگر خدمات توصیفی و روزآمد بودن اطلاعات نیز در نظر گرفته شده بود. اطلاعات بسیار کمی نیز در زمینه مواد آموزشی و دسترسی از راه دور در این وب‌سایت‌ها ارائه شده بود. همچنین این وب‌سایت‌ها در زمینه دسترسی به دایره‌المعارف‌ها و فرم‌های درخواست با یکدیگر تفاوت‌هایی داشتند. یافته‌های پژوهش مشخص کرد که ۱۷ ویژگی محتوایی که در بیش از ۶۰ درصد وب‌سایت‌های کتابخانه‌ای ۴ کشور مذکور قرار داشتند، عبارتند از: تاریخ روزآمدسازی، نشانی‌ها، خدمات، ایک کتابخانه‌ها، دسترسی به دایره‌المعارف‌ها، پایگاه‌های اطلاعاتی پیوندهای مرجع، مسیر یاب، موتورهای کاوش، فرم‌های درخواست، اخبار کتابخانه، پست الکترونیکی، مواد آموزشی و دسترسی از راه دور و فراتر از یک کتابخانه (۹: ۱۶۲-۱۶۳).

عصاره در پژوهشی با عنوان «تحلیل وب‌سایت‌های مدارس علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی» در سال ۲۰۰۲، ۹۴ وب‌سایت این مدارس را مورد تحلیل محتوایی و ساختاری قرار داده و به این نتیجه رسیده است که در طراحی این وب‌سایت‌ها، ۱۱ ویژگی ساختاری و ۲۳ ویژگی محتوایی مورد استفاده قرار گرفته است. در این پژوهش، ویژگی‌هایی که از بسامد بالا برخوردار بودند، به عنوان ویژگی‌های ثابت در طراحی وب‌سایت‌ها قلمداد شده است. همچنین در این پژوهش بیان شده است که این وب‌سایت‌ها نمی‌توانند به صورت

مشابه برای سایر سازمان‌ها کاربرد داشته باشند، زیرا که طراحی این وبسایت‌ها بر اساس اهداف سازمان‌های مادر و نیاز کاربران متفاوت است (۶: ۵۲۵).

رابینز و استیلیانو^۴ در سال ۲۰۰۳، در پژوهشی با عنوان «وبسایت‌های مشترک جهانی: یک بررسی عملی بر روی ویژگی‌های ساختاری و محتوایی» ابتدا یک مدل مفهومی از ویژگی‌های ساختاری و محتوایی ۹۰ وبسایت تجاری را بر اساس فرهنگ و نوع صنایع مورد بررسی قرار دادند. نتایج این بررسی نشان داد که ویژگی‌های ساختاری و محتوایی به شکلی استاندارد و یکدست درآمده‌اند و اگر تفاوتی نیز وجود دارد، حاصل تفاوت در فرهنگ ملی یا نوع صنایع است. اکثر ویژگی‌های محتوایی وبسایت‌ها در گروه‌های مختلف با یکدیگر دارای تفاوت معنادار هستند، در حالی که این مسئله در مورد ویژگی‌های ساختاری صدق نمی‌کند. آن‌ها وجود این اختلاف را الگویی استاندارد و واحد برای به‌کارگیری ویژگی‌های موجود در این وبسایت‌ها می‌دانند. همچنین بیان می‌کنند که به نظر می‌رسد ارتباط کمی بین ویژگی‌های ساختاری و محتوایی و طبقه‌بندی نوع صنایع وجود دارد (۷: ۳۸۵).

پیشینه پژوهش در ایران

حیدری در سال ۱۳۸۳، در پژوهشی با استفاده از دو روش تحقیق مجزا (تحلیل محتوا و روش تحقیق پیمایشی) به ارزیابی

وبسایت‌های خدمات تحویل مدرک در ایران و جهان پرداخته است. نتایج این پژوهش نشان داد که ۵۷/۵ درصد از کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی داخلی استفاده‌کننده از خدمات تحویل مدرک خارج از کشور، از مرکز تهیه مدرک کتابخانه بریتانیا استفاده می‌کنند. مراکز اطلاعات مدارک علمی ایران هم با تهیه اطلاعات برای ۳۹ درصد از کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی داخلی، بیشترین خدمات را در بین مراکز داخلی تحویل مدرک ارائه می‌کند. وی بیان می‌دارد که هنوز هم ۴۲/۷ درصد از کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی داخلی، از پست برای جابه‌جایی مدارک استفاده می‌کنند. از میان منابع اطلاعاتی مورد استفاده در خدمات تحویل مدرک، مقالات مجلات، ۶۱/۳ درصد از درخواست‌ها را به خود اختصاص می‌دهند. در این پژوهش، مشخص شد که از بین ۱۰۷ وبسایت تحویل مدرک مورد بررسی از نظر ویژگی‌های ساختاری و محتوایی، در بین ویژگی‌های محتوایی «درباره ما» با ۱/۹ درصد کم‌ترین فراوانی را داشته است و در بین ویژگی‌های ساختاری «لینک» با ۱۰۰ درصد بیش‌ترین و «Book to top» با ۳/۷ درصد کم‌ترین فراوانی را داشته است. در نهایت، ۳۴ ویژگی محتوایی و ۱۶ ویژگی ساختاری از وبسایت‌های مورد مطالعه به عنوان مهم‌ترین ویژگی‌ها در طراحی وبسایت تحویل مدرک ایران استخراج

شده و معرفی گردیده است (۱: ۱). در پژوهشی با هدف ارائه الگوی وبسایتی مناسب با نیازهای کاربران و اهداف و سیاست‌های کتابخانه ملی ایران، مرادمند در سال ۱۳۸۴، با استفاده از روش تحلیل محتوا، ۵۸ وبسایت کتابخانه‌های ملی جهان را مورد بررسی قرار داد. وی با استفاده از سیاهه واری و با استفاده از نظرات متخصصان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران این کار را انجام داد. یافته‌های این پژوهش نشان داد که در بررسی وضعیت موجود وبسایت‌ها و وضعیت مطلوب از دیدگاه صاحب‌نظران ایرانی نشان داده که طراحی وبسایت‌های کتابخانه‌های ملی به نیاز کاربران و اهداف وبسایت‌های کتابخانه‌های ملی به اندازه کافی و لازم توجه نشده است. در این پژوهش ویژگی‌های ساختاری و محتوایی مهم شناسایی و کشورهایی که وبسایت‌های آن‌ها از پربسامدترین ویژگی‌ها برخوردار بودند، مشخص شدند، وبسایت‌های کتابخانه ملی آمریکا ۸۰ درصد، کتابخانه ملی انگلستان ۷۴ درصد و کتابخانه ملی دانمارک و مالزی ۷۲ درصد با سیاهه واری مطابقت داشته است. در این پژوهش با توجه به نتایج به دست آمده، الگوی پیشنهادی برای طراحی وبسایت کتابخانه جمهوری اسلامی ایران ارائه گردیده است (۴: ۱).

منصوری در سال ۱۳۸۵، در پژوهشی به منظور ارائه الگوی مناسب برای میز مرجع دیجیتال کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، با استفاده از روش تحلیل

محتوا، ۳۳ میز مرجع دیجیتالی کتابخانه‌های ملی جهان را مورد بررسی قرار داد. در مجموع، ۶۵ ویژگی از این وبسایت‌ها استخراج شد که پس از حذف ویژگی‌های مترادف و مشابه به ۳۵ ویژگی کاهش یافت که کتابخانه آرشیو کانادا با ۴۴/۵ درصد، کتابخانه ملی ژاپن با ۴۲/۴ و کتابخانه‌های ملی کنگره آمریکا و استرالیا با ۳۶/۴ درصد در رتبه‌های اول تا سوم قرار گرفتند. نتایج حاصل از داده‌های سیاهه واری نشان داد که ۲۱ ویژگی از دیدگاه صاحب‌نظران ایرانی، مهم و ضروری برای الگوی پیشنهادی هستند. نتایج همچنین نشان داد که اختلاف قابل توجهی میان وضعیت موجود و وضعیت مطلوب از دیدگاه صاحب‌نظران ایرانی وجود دارد. بر اساس ویژگی‌های مهم از دیدگاه صاحب‌نظران ایرانی، کتابخانه کنگره با ۱۰ ویژگی مهم در رتبه اول قرار دارد. در مجموع یافته‌های این پژوهش، میزهای مرجع کتابخانه‌های مورد بررسی از طراحی ضعیفی برخوردار هستند و تمامی آن‌ها کمتر از ۵۰ درصد ویژگی‌های مهم از دیدگاه صاحب‌نظران را دارا هستند، در نهایت، با توجه به نتایج به دست آمده از تحلیل نظرات این صاحب‌نظران در مورد اهمیت ویژگی‌های محتوایی، الگویی برای میز مرجع دیجیتال کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ارائه کرده است (۵: ۱).

یافته‌های پژوهش

در این بخش، به تحلیل داده‌های به دست آمده از تحلیل محتوایی وبسایت‌ها و داده‌های به دست

آمده از سیاهه واریسی پرداخته می‌شود. همان‌گونه که در جدول ۱، مشاهده می‌گردد، وب‌سایت‌های میزهای آرشیوهای دیجیتال مورد مطالعه بر اساس تعداد ویژگی موجود رتبه‌بندی شده‌اند، که در آن وب‌سایت میز آرشیو دیجیتالی «آرشیو ملی کانادا» با ۱۵ ویژگی دارای بالاترین فراوانی و میزهای آرشیو دیجیتالی وب‌سایت‌های «دانشگاه جورجیا» و «آرشیو کتابخانه دانشگاه کارن هاندل در آمریکا» با ۳ ویژگی دارای پایین‌ترین فراوانی بوده‌اند.

در جدول ۲، ویژگی‌های محتوایی موجود در میزهای آرشیو دیجیتالی مورد مطالعه بر اساس فراوانی آن‌ها ارائه گردیده است. به طور کلی، ۳۵ ویژگی از این وب‌سایت‌ها استخراج گردید، که فراوانی

آن‌ها از زیاد به کم از عدد ۳۳ تا ۱ است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، ویژگی‌های «نام» و «پرسش» با فراوانی ۳۳ دارای بالاترین فراوانی هستند. بعد از ترکیب ویژگی‌های مترادف و مشابه که بر اساس تحلیل محتوایی از این وب‌سایت‌ها استخراج گردیده بودند، تعداد ویژگی‌ها از ۵۳ ویژگی به ۳۴ ویژگی کاهش پیدا کرد و سیاهه واریسی بر اساس این تعداد ویژگی، طراحی و در اختیار جامعه مورد مطالعه قرار گرفت.

در این بخش به تحلیل داده‌های به دست آمده از سیاهه واریسی، در سه قالب زیر می‌پردازیم.

- ۱- اطلاعات شخصی پاسخ‌دهنده سیاهه واریسی
- ۲- ویژگی‌های مربوط به مشخصات فردی پرسشگر

جدول ۱. رتبه‌بندی میزهای آرشیو دیجیتال مورد مطالعه در وضعیت موجود

تعداد ویژگی‌های موجود	رتبه	نام وب سایت
۱۵	۱	آرشیو ملی کانادا
۱۴	۲	کتابخانه عمومی بیرمنگهام، آرشیو شهر ساسکاتون، کتابخانه ایالت اورگان، کتابخانه تخصصی روث لی لی
۱۳	۳	کتابخانه عمومی جی اف، دانشگاه هاروارد، کتابخانه تاریخ محلی کانادا
۱۲	۴	دانشگاه واشنگتن، دانشگاه میلوکی، آرشیو شهر گرینویچ، دانشگاه داندی
۱۱	۵	دانشگاه وینتروث داکاس، دانشگاه گلاسکو
۱۰	۶	آرشیو ملی انگلستان، دانشگاه مونت هالی یوک، دانشگاه کانادا
۸	۷	آرشیو ملی و مدیریت اسناد آمریکا، کتابخانه دانشگاه ایالت جورجیا
۷	۸	کتابخانه تخصصی تاریخ ایالت جورجیا، دانشگاه پزشکی جورجیا
۶	۹	بی بی سی، دانشگاه اوهایو، دانشگاه شیکاگو، دانشگاه داک
۵	۱۰	آرشیو ناوادا، مؤسسه جان هاپکینز، دانشگاه میسوری، آرشیو ویلاگ تاید
۴	۱۱	دانشگاه زنان نگرز، کتابخانه تخصصی بیوز ماشین
۳	۱۲	جورجیا، آرشیو کتابخانه دانشگاه کارن هاندل

جدول ۲. وضعیت موجود میزهای آرشید دیجیتال مورد مطالعه (نتایج حاصل از تحلیل محتوایی)

فرآوانی	ویژگی	فرآوانی	ویژگی
۱	وضعیت مکانی (پردیس، خارج از پردیس، آمریکا، سایر کشورها)	۳۳	نام
۱	نشانی پستی	۳۳	پرسش
۱	نام مهمان	۲۹	نشانی پست الکترونیک
۱	نام مؤسسه / شغل	۲۷	تلفن اصلی
۱	نام گیرنده (Recipient's name)	۰۲	آدرس ۱
۱	موبایل	۱۷	شهر
۱	منابع و سازمان‌هایی که قبلاً از آنها استفاده نموده‌اید	۱۵	کشور
۱	مؤسسه	۱۴	نام خانوادگی
۱	کجا و چه منابع اطلاعاتی تاکنون استفاده کرده‌اید	۱۳	کد (zip code)
۱	غیر عضو (نام مؤسسه مربوطه)	۱۱	وابستگی سازمانی
۱	عنوان	۱۱	نمابر
۱	عضو GSU (نام دپارتمان مربوطه)	۹	استان
۱	دلیل پرسش	۶	ایالت
۱	دلایل نیاز به اطلاعات	۵	میزان تحصیلات
۱	دامنه تحقیق را مشخص کنید	۴	تأیید پست الکترونیکی
۱	خیابان	۴	پست الکترونیکی
۱	چه کسی این مرکز را به شما معرفی نموده است	۴	آدرس ۲
۱	چگونه با ما آشنا شده‌اید	۳	تلفن ۲
۱	جایگاه (دانشجو، فارغ‌التحصیل، هیئت علمی ...)	۲	نظرات
۱	آخرین تاریخی که دیگر به اطلاعات نیاز نداری	۲	نشانی وبسایت
۱	آیا قبلاً از منابع چاپی استفاده کرده‌اید؟	۲	نشانی پستی
۱	Recipient's E-mail	۲	ماهیت پرسش
۱	چرا این خدمت بهترین گزینه برای پاسخ‌گویی به شماست	۲	سازمان
۱	آیا پرسش شما را بدون نام و مشخصات شخصی برای استفاده مجدد ذخیره کنیم؟	۲	نحوه تماس با شما (تلفن، پست الکترونیکی، نمابر)
۱	نوع اطلاعات مورد نیاز	۱	هدف پژوهش
۱	موضوع پرسش	۱	هدف پرسش
		۱	هدف استفاده

۳- ویژگی‌های مربوط به تشخیص نیاز اطلاعاتی پرسشگر

جدول ۳. توزیع فراوانی پاسخ‌گویان از نظر جنسیت

جنس	فراوانی	درصد
مذکر	۷۲	۵۲/۲
مؤنث	۶۶	۴۷/۸
مجموع	۱۳۸	۱۰۰

در جدول ۵، فراوانی پاسخ‌گویان از نظر وضعیت تحصیلی مشاهده می‌گردد که تعداد ۹۶ نفر یعنی ۶۹/۶ درصد در مقطع کارشناسی ارشد و ۲۴ نفر یعنی ۱۷/۴ درصد دانشجوی دکتری هستند و ۱۸ نفر یعنی ۱۳ درصد را کسانی که دارای مدرک تحصیلی دکتری هستند تشکیل می‌دهد.

جدول ۶. توزیع فراوانی پاسخ‌گویان از نظر مرتبه علمی

مرتبه علمی	فراوانی	درصد
مربی	۱۸	۴۰/۹
استادیار	۱۸	۴۰/۹
دانشیار	۸	۱۸/۲
استاد	۰	۰
مجموع	۴۴	۱۰۰

همان‌گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌گردد، از مجموع ۱۳۸ نفر پاسخ‌گو به سیاهه واری، ۷۲ نفر یعنی ۵۲/۲ درصد را مرد و ۶۶ نفر یعنی ۴۷/۸ درصد را زنان تشکیل می‌دهند.

جدول ۴. توزیع فراوانی پاسخ‌گویان از نظر شغلی

شغل	فراوانی	درصد
کتابدار	۱۰۰	۷۲/۵
هیئت علمی	۳۸	۲۷/۵
مجموع	۱۳۸	۱۰۰

از بین پاسخ‌گویان به سیاهه واری، تعداد ۴۴ نفر را اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات تشکیل می‌دهند که از این تعداد ۱۸ نفر یعنی ۴۰/۹ درصد در مرتبه علمی مربی و ۱۸ نفر یعنی ۴۰/۹ درصد در مرتبه علمی استادیار و ۸ نفر یعنی ۱۸/۲ درصد در مرتبه علمی دانشیار هستند. و کسی در بین پاسخ‌گویان در مرتبه علمی استاد وجود ندارد که فراوانی آن‌ها در جدول ۶ مشاهده می‌گردد.

جدول ۴، توزیع فراوانی پاسخ‌گویان از نظر وضعیت شغلی را نشان می‌دهد. همان‌گونه که در جدول مشاهده می‌گردد، ۱۰۰ نفر یعنی ۷۲/۵ درصد از پاسخ‌گویان را کتابدار و ۳۸ نفر یعنی ۲۷/۵ درصد را اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات تشکیل می‌دهند.

در این بخش به بررسی نظرات متخصصان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران درباره ویژگی‌های موجود در سیاهه واری می‌پردازیم.

جدول ۵. توزیع فراوانی پاسخ‌گویان از نظر میزان تحصیلات

میزان تحصیلات	فراوانی	درصد
کارشناسی ارشد	۹۶	۶۹/۶
دانشجوی دکتری	۲۴	۱۷/۴
دکتری	۱۸	۱۳/۰
مجموع	۱۳۸	۱۰۰

با توجه به این‌که سیاهه واری بر اساس طیف لیکرت طراحی گردیده است، برای تبدیل میزان اهمیت ویژگی‌های مندرج در

سیاهه واری از حالت کیفی به کمی، به ترتیب به جای گزینه‌های ضرورتی ندارد، کم اهمیت، مهم و ضروری، اعداد ۱-۴ قرار می‌دهیم؛ چنانچه از اعداد به دست آمده میانگین گرفته شود، و میانگین نمرات داده شده به هر مؤلفه بیش‌تر یا مساوی با عدد ۳ باشد، نشان‌دهنده آن است که این مؤلفه از اهمیت برخوردار است و باید در طراحی مورد نظر مورد توجه قرار گیرد.

به طور نمونه، دو مورد از ویژگی‌ها در اینجا آورده می‌شود.

ویژگی اول: نام

تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از سیاهه واری نشان داد که جمعاً ۱۳۸ نفر به این گزینه پاسخ داده‌اند، که از بین پاسخ‌گویان، ۳۶/۲ درصد اهمیت وجود ویژگی نام را، «ضرورتی ندارد» ارزیابی کرده‌اند. ۲۱/۷ درصد «کم اهمیت» و ۱۸/۸ درصد آن را «مهم» ارزیابی کرده‌اند. در حالی که تنها ۲۳/۲ درصد پاسخ‌گویان، میزان اهمیت این ویژگی را «ضروری» ارزیابی کرده‌اند. به طور متوسط، اهمیت وجود این ویژگی برابر با ۲/۲۸ است که بین دو عدد ۲ به معنای کم اهمیت و ۳ به معنای مهم قرار می‌گیرد. با بررسی این نتیجه می‌توان بیان کرد که میزان اهمیت این ویژگی از دیدگاه متخصصان کم اهمیت تشخیص داده شده است و نیازی به درج در الگوی پیشنهادی نیست. در ارتباط با اختیاری یا اجباری بودن توسط کاربران در هنگام پرسش، ۶۳/۸ درصد صاحب‌نظران پاسخ‌گویی به این ویژگی را اختیاری و ۳۶/۲

درصد پاسخ‌گویی به آن را اجباری ارزیابی کرده‌اند. فراوانی پاسخ‌ها نشان می‌دهد که درج این گزینه در الگوی پیشنهادی ضروری نیست و تأثیری در درک نیاز اطلاعاتی و ارائه بهتر اطلاعات نخواهد داشت.

ویژگی دوم: میزان تحصیلات

در پاسخ به این پرسش، ۴/۳ درصد از پاسخ‌گویان گزینه کم اهمیت، ۵۲/۲ درصد گزینه مهم و ۴۳/۵ درصد گزینه ضروری را انتخاب کرده‌اند. میانگین نمرات داده شده به این ویژگی برابر با عدد ۳/۳۸ است که بیانگر آن است که این ویژگی از نظر متخصصان ایرانی، مهم و ضروری است و درج آن در ارائه الگو می‌تواند به درک نیاز اطلاعاتی کاربر کمک کند.

در پاسخ به جنبه اختیاری و اجباری بودن این ویژگی در طراحی الگو، ۹۱/۳ درصد از پاسخ‌گویان قرار دادن این ویژگی را در الگو اجباری و ۸/۷ درصد اختیاری انتخاب کرده‌اند و بیانگر آن است که این ویژگی باید در الگو قرار داده شود.

در جدول ۷، فراوانی میزان اهمیت مؤلفه‌ها از نظر متخصصان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و میانگین نمرات داده شده به هر گزینه و اختیاری و اجباری بودن مؤلفه‌ها در طراحی میز آرشو دیجیتال به نمایش گذاشته شده است. همان‌گونه که در جدول مشاهده می‌گردد، مؤلفه‌های نشانی پست الکترونیکی، تکرار نشانی پست الکترونیکی، شغل (دانشجو، هیئت علمی، کارمند...)، نحوه تماس با شما (تلفن، پست الکترونیک، نمابر)

جدول ۷. توزیع فراوانی میزان اهمیت مؤلفه‌های مورد نیاز در طراحی مینو آرشيو دیجیتال ایران و میانگین نمرات داده شده به هر مؤلفه (مؤلفه‌های مربوط به مشخصات پرسنل)

ردیف	ویژگی‌ها	تعداد ضرورتی				کم اهمیت				مهم				ضروری		M	اجباری	اجباری و اجباری بودن در طراحی مینو آرشيو دیجیتال
		P	F	P	F	P	F	P	F	P	F							
۱	نام	۲۹/۲	۳۰	۲۱/۷	۲۶	۱۸/۸	۳۲	۲۳/۲	۲۲/۸	۳۲	۲۳/۲	۲۲/۸	۳۲	۲۳/۲	۲۲/۸	۶۳/۸	۳۹/۲	
۲	نام خانوادگی	۲۹	۳۲	۷/۲	۳۲	۲۴/۶	۳۴	۲۲/۲	۲۲/۲	۲۴/۶	۳۴	۲۲/۲	۲۲	۲۳/۲	۲/۴۲	۶۰/۹	۲۹/۱	
۳	نشانی پست الکترونیکی	۷/۲	۱۰	۷/۲	۱۰	۳۷/۷	۵۲	۷/۲	۵۲	۳۷/۷	۵۲	۷/۲	۶۶	۳۲/۶	۱۸/۸	۸۱/۲	۸۱/۲	
۴	تکرار نشانی پست الکترونیکی	۸/۷	۱۸	۱۳	۱۸	۲۹/۱	۵۴	۱۳	۵۴	۲۹/۱	۵۴	۱۳	۵۴	۳۲/۰۸	۴۰/۶	۵۹/۴	۵۹/۴	
۵	نشانی وبسایت	۲۲/۲	۴۰	۲۹	۴۰	۳۳/۳	۴۶	۲۹	۴۶	۳۳/۳	۴۶	۲۹	۴۰	۲/۳۹	۶۹/۶	۳۰/۴	۳۰/۴	
۶	نمابر	۲۰/۳	۴۶	۳۳/۳	۴۶	۳۹/۲	۵۰	۳۳/۳	۳۳/۳	۳۹/۲	۵۰	۳۳/۳	۴۶	۲/۳۶	۷۵/۴	۲۴/۶	۲۴/۶	
۷	تلفن منزل	۳۷/۷	۴۸	۳۳/۸	۴۸	۲۱/۷	۳۰	۳۳/۸	۳۰	۲۱/۷	۳۰	۳۳/۸	۴۸	۱/۹۶	۸۷	۱۳	۱۳	
۸	تلفن محل کار	۲۹/۱	۴۴	۲۱/۹	۴۴	۲۹	۴۰	۲۱/۹	۴۰	۲۹	۴۰	۲۱/۹	۴۴	۲/۳	۷۳/۹	۲۶/۱	۲۶/۱	
۹	شماره موبایل	۳۰/۴	۵۰	۳۹/۲	۵۰	۲۱/۷	۳۰	۳۹/۲	۳۰	۲۱/۷	۳۰	۳۹/۲	۵۰	۲/۳۹	۶۹/۶	۳۰/۴	۳۰/۴	
۱۰	آدرس منزل	۴۲	۵۸	۲۹/۲	۵۰	۱۷/۴	۲۴	۲۹/۲	۲۴	۱۷/۴	۲۴	۲۹/۲	۵۰	۱/۸۴	۸۷	۱۳	۱۳	
۱۱	آدرس محل کار	۲۹/۱	۳۶	۳۳/۳	۴۶	۳۳/۳	۴۶	۳۳/۳	۳۳/۳	۳۳/۳	۴۶	۳۳/۳	۴۶	۷/۲	۷۲/۵	۲۷/۵	۲۷/۵	
۱۲	کشور	۱۰/۱	۱۴	۲۶/۱	۳۶	۴۰/۶	۵۶	۲۶/۱	۵۶	۴۰/۶	۵۶	۲۶/۱	۳۲	۲۳/۲	۵۵/۱	۴۹/۱	۴۹/۱	
۱۳	استان	۱۰/۱	۱۴	۲۹	۴۰	۵۸	۵۸	۲۹	۴۰	۵۸	۵۸	۲۹	۴۰	۱۸/۸	۵۵/۱	۴۹/۱	۴۹/۱	
۱۴	شهر/منطقه	۸/۷	۱۲	۳۳/۳	۴۶	۵۶	۵۶	۳۳/۳	۳۳/۳	۴۰/۶	۵۶	۳۳/۳	۴۶	۱۷/۴	۵۳/۹	۴۶/۴	۴۶/۴	
۱۵	کد پستی / Zip کد	۱۳	۱۸	۳۹/۱	۵۴	۲۹	۴۰	۳۹/۱	۴۰	۲۹	۴۰	۳۹/۱	۵۴	۲/۵۳	۶۵/۲	۳۴/۸	۳۴/۸	
۱۶	شغل (دانشجوی، هیئت علمی، کارمند....)	۴/۳	۶	۱۰/۱	۱۴	۱۰/۱	۱۴	۱۰/۱	۱۴	۱۰/۱	۱۴	۱۰/۱	۱۴	۴/۶	۱۳	۸۷	۸۷	
۱۷	وابستگی سازمانی	۴/۳	۶	۳۹/۱	۵۴	۵۲	۵۲	۳۹/۱	۳۹/۱	۳۹/۱	۵۲	۳۹/۱	۵۴	۲/۹۸	۵۵/۱	۴۴/۹	۴۴/۹	
۱۸	نام مؤسسه	۲/۹	۴	۴۰/۶	۵۶	۵۸	۵۸	۴۰/۶	۴۰/۶	۴۲	۵۸	۴۰/۶	۵۶	۲/۶۸	۶۲/۳	۳۷/۷	۳۷/۷	
۱۹	نحوه تماس با شما (تلفن، پست الکترونیک، نمابر)	۱/۴	۲	۲/۳	۶	۵۰/۷	۶۰	۲/۳	۲/۳	۴۳/۵	۶۰	۲/۳	۶	۲/۴۲	۱۸/۸	۸۱/۲	۸۱/۲	
۲۰	میزان تحصیلات	۰	۰	۰	۶	۵۲/۲	۷۲	۴/۳	۴/۳	۵۲/۲	۷۲	۴/۳	۶	۲/۳۸	۸/۷	۹۱/۳	۹۱/۳	

جدول ۸. توزیع فراوانی میزان اهمیت مؤلفه‌های موردنیاز در طراحی میز آرشيو دیجیتالى ایران و میانگین نمرات داده‌شده به هر مؤلفه (مؤلفه‌های مربوط به نیاز اطلاعاتی پرسشگر)

ردیف	ویژگی‌ها	ضرورتی ندارد		کم اهمیت		مهم		ضروری		M	اختیاری و اجباری بودن در طراحی میز آرشيو دیجیتال
		P	F	P	F	P	F	P	F		
۱	چگونه با این خدمت آشنا شده اید.	۱۷/۴	۲۴	۳۷/۷	۵۲	۳۶/۲	۵۰	۸۷	۱۲	۲/۳۶	اختیاری
۲	دلیل استفاده از این خدمت (شخصی، آکادمیک، مرتبط با کار)	۴/۳	۶	۱۷/۴	۲۴	۴۶/۴	۶۴	۳۱/۹	۴۴	۳/۰۵	اجباری
۳	هدف پژوهش (تحقیق کلاسی، شخصی، تحقیق تاریخی، انتشاراتی)	۱/۴	۲	۵/۸	۸	۳۹/۱	۵۴	۵۳/۶	۷۴	۳/۴۴	اجباری
۴	ماهیت پرسش (پژوهش آکادمیک، حرفه‌ای، تاریخی، تجاری، سایر)	۲/۹	۴	۸/۷	۱۲	۴۰/۶	۵۶	۴۷/۱	۶۶	۳/۳۳	اجباری
۵	موضوع پرسش	۱/۴	۲	۱/۴	۲	۳۶/۲	۵۰	۶۰/۹	۸۴	۳/۵۶	اجباری
۶	دامنه پژوهش را مشخص کنید.	۱/۴	۲	۷/۲	۱۰	۳۷/۷	۵۲	۵۳/۶	۷۴	۳/۴۳	اجباری
۷	نوع اطلاعات مورد نیاز(اسناد تاریخی، عکس، منابع دیداری و شنیداری، مقاله و...)	۰	۰	۲/۹	۴	۳۱/۹	۴۴	۶۵/۲	۹۰	۳/۵۹	اجباری
۸	بهترین شخص برای پاسخ‌گیری به شما	۱۴/۵	۲۰	۳۱/۹	۴۴	۳۳/۳	۴۶	۲۰/۳	۲۸	۲/۵۹	اجباری
۹	قبلاً از چه منابعی استفاده کرده‌اید؟	۱/۴	۲	۲۰/۳	۲۸	۴۴/۹	۶۲	۳۳/۳	۴۶	۳/۱	اجباری
۱۰	به چه سازمان‌هایی قبلاً مراجعه کرده‌اید؟	۵/۸	۸	۲۷/۵	۳۸	۳۱/۹	۴۴	۳۴/۸	۳۸	۲/۵۹	اجباری
۱۱	آیا پرسش شما را بدون نام و مشخصات شخصی برای استفاده مجدد ذخیره کنیم؟	۷/۲	۱۰	۲۰/۳	۲۸	۳۷/۷	۵۲	۳۴/۸	۴۸	۳	اجباری
۱۲	تعیین حداکثر زمان دریافت اطلاعات	۱/۴	۲	۷/۲	۱۰	۴۳/۵	۶۰	۴۷/۱	۶۶	۳/۳۸	اجباری
۱۳	نظرات	۴/۳	۶	۱۴/۵	۲۰	۳۹/۱	۵۴	۴۲	۵۸	۳/۱۹	اجباری
۱۴	پرسش	۲/۹	۴	۲/۹	۴	۳۹/۱	۵۴	۵۵/۱	۷۶	۳/۴۶	اجباری

و میزان تحصیلات با میانگین بالای عدد ۳ به عنوان مؤلفه‌های مهم و ضروری در طراحی میز آرشيو دیجیتال مورد نظر، انتخاب گردیده‌اند. همان‌گونه که در جدول ۸ مشاهده می‌گردد، مؤلفه‌های دلیل استفاده از این خدمت (شخصی، آکادمیک، مرتبط با کار)، هدف پژوهش (تحقیق کلاسی، شخصی، تحقیق تاریخی، انتشاراتی)، ماهیت پرسش (پژوهش آکادمیک، حرفه‌ای، تاریخی، تجاری، سایر)، موضوع پرسش، دامنه پژوهش را مشخص کنید، نوع اطلاعات مورد نیاز (اسناد تاریخی، عکس، منابع دیداری و شنیداری، مقاله و...)، قبلاً از چه منابعی استفاده کرده‌اید؟، آیا پرسش شما را بدون نام و مشخصات شخصی برای استفاده مجدد ذخیره کنیم؟، تعیین حداکثر زمان دریافت اطلاعات، نظرات و پرسش در رابطه با تعیین نیاز اطلاعاتی پرسشگر به عنوان ویژگی‌های مهم و ضروری برگزیده شدند. برای مقایسه وضعیت مطلوب با وضعیت موجود میزهای مرجع مورد مطالعه، ویژگی‌های مندرج در سیاهه و آرسی، یک بار بر اساس میانگین اهمیت از دیدگاه متخصصان ایرانی، و یک بار نیز بر اساس

بسامد این ویژگی‌ها در میزهای مرجع مورد مطالعه، رتبه‌بندی شدند، تا مقایسه این دو وضعیت به وضوح مشخص باشد. همان‌گونه که در جدول ۷ مشاهده می‌گردد، تفاوت قابل توجهی بین رتبه‌های ویژگی‌های موجود در وب‌سایت‌های مورد بررسی از لحاظ تحلیل محتوا با ویژگی‌های گزیده شده توسط متخصصان ایرانی وجود دارد و این تفاوت‌ها بخشی به ساختار زبانی، فرهنگی، نوع ارزش‌ها، نوع زندگی، حکومت‌های کشورها و ... بستگی دارد. به طوری که ویژگی نام در وضعیت موجود در رتبه اول، ولی در وضعیت مطلوب در رتبه ۳۰ قرار دارد و ویژگی نوع اطلاعات مورد نیاز که در وضعیت موجود در رتبه ۲۵ قرار داشت، در وضعیت مطلوب در رتبه اول قرار گرفت. همان‌گونه که در جدول ۸، مشاهده می‌شود، تفاوت قابل توجهی بین تعداد ویژگی‌ها در وضعیت مطلوب و وضعیت موجود وجود دارد. در این جدول، وب‌سایت‌های کتابخانه تخصصی روث لی لی و دانشگاه هاروارد با دارا بودن ۵ ویژگی در رتبه اول قرار گرفته‌اند.

جدول ۹. رتبه ویژگی‌های مورد بررسی بر اساس تحلیل محتوا و دیدگاه صاحب‌نظران ایرانی

رتبه در وضعیت مطلوب	میانگین نمرات در وضعیت مطلوب	رتبه در وضعیت موجود	ویژگی
۱	۳/۵۹	۲۵	نوع اطلاعات مورد نیاز (اسناد تاریخی، عکس، منابع دیداری و شنیداری، مقاله و...)
۲	۳/۵۶	۲۵	موضوع پرسش
۳	۳/۴۸	۲۵	به چه سازمان‌هایی قبلاً مراجعه کرده‌اید؟
۴	۳/۴۶	۱	پرسش

۵	۳/۴۴	۲۵	هدف پژوهش (تحقیق کلاسی، شخصی، تحقیق تاریخی، انتشاراتی)
۶	۳/۴۳	۲۵	دامنه پژوهش را مشخص کنید.
۷	۳/۴۲	۱۹	نحوه تماس با شما (تلفن، پست الکترونیک، نمابر)
۸	۳/۳۸	۱۴	میزان تحصیلات
۸	۳/۳۸	۲۵	تعیین حداکثر زمان دریافت اطلاعات
۱۰	۳/۳۳	۱۹	ماهیت پرسش (پژوهش آکادمیک، حرفه‌ای، تاریخی، تجاری، سایر)
۱۱	۳/۲۶	۳	نشانی پست الکترونیک
۱۲	۳/۲۲	۲۵	شغل (دانشجو، هیئت علمی، کارمند و...)
۱۳۶	۳/۱۹	۱۹	نظرات
۱۴	۳/۰۱	۲۵	قبلاً از چه منابعی استفاده کرده‌اید؟
۱۵	۳/۰۸	۱۵	تأیید نشانی پست الکترونیک
۱۶	۳/۰۵	۲۵	دلیل استفاده از این خدمت (شخصی، آکادمیک، مرتبط با کار)
۱۷	۳	۲۵	آیا پرسش شما را بدون نام و مشخصات شخصی برای استفاده مجدد ذخیره کنیم؟
۱۸	۲/۷۷	۷	کشور
۱۹	۲/۷۶	۶	شهر/منطقه
۲۰	۲/۷	۱۳	استان
۲۱	۲/۶۸	۲۵	نام مؤسسه
۲۲	۲/۶۸	۱۰	وابستگی سازمانی (affiliation)
۲۳	۲/۵۹	۲۵	بهترین شخص برای پاسخ‌گویی به شما
۲۴	۲/۵۳	۹	کد پستی / Zip کد
۲۵	۲/۴۲	۸	نام خانوادگی
۲۶	۲/۳۹	۱۹	نشانی وبسایت
۲۷	۲/۳۶	۱۱	نمابر
۲۷	۲/۳۶	۲۵	چگونه با این خدمت آشنا شده‌اید؟
۲۹	۲/۳	۱۸	تلفن محل کار
۳۰	۲/۲۸	۱	نام
۳۱	۲/۲۱	۱۵	آدرس محل کار
۳۲	۲/۱۴	۲۵	شماره موبایل
۳۳	۱/۹۶	۴	تلفن منزل
۳۴	۱/۸۴	۵	آدرس منزل

جدول ۱۰. رتبه‌بندی وبسایت‌های مورد بررسی براساس نظرات متخصصان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران

رتبه	تعداد ویژگی‌های موجود بر اساس نظرات متخصصان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران	نام وبسایت
۱	۵	کتابخانه تخصصی روث لی لی، دانشگاه هاروارد
۲	۴	کتابخانه عمومی جی الف، کتابخانه عمومی بیرمنگهام، کتابخانه تاریخ محلی کانادا، دانشگاه گلاسکو، دانشگاه داندی
۳	۳	کتابخانه تخصصی تاریخ ایالت جورجیا، کتابخانه ایالت اورگان، دانشگاه ویتروث داکاس، دانشگاه میسوری، دانشگاه شیکاگو، دانشگاه ایالت جورجیا، دانشگاه اوهایو، آرشیو وبلاگ تایم، آرشیو مونت هالی یوک، آرشیو ملی کانادا، آرشیو شهر گرینویچ
۴	۲	مؤسسه جان هاپکینز، کتابخانه تخصصی بیوز ماشین، دانشگاه واشنگتن، دانشگاه میلواکی، دانشگاه زنان تگزاس، دانشگاه داک، دانشگاه پزشکی جورجیا، جورجیا، بی بی سی، آرشیو ناوادا، آرشیو ملی انگلستان، آرشیو کانادا، آرشیو شهر ساسکاتون، آرشیو دانشگاه کارن هاندل، آرشیو ملی و مدیریت اسناد آمریکا

جدول ۱۱. مقایسه وبسایت‌های مورد مطالعه در وضعیت مطلوب و وضعیت موجود

رتبه در وضعیت مطلوب	رتبه در وضعیت موجود	تعداد ویژگی‌ها براساس نظرات صاحب‌نظران	تعداد ویژگی‌ها در وضعیت موجود	نام وبسایت‌ها
۳	۱	۳	۱۵	آرشیو ملی کانادا
۲	۲	۴	۱۴	کتابخانه عمومی بیرمنگهام
۴	۲	۲	۱۴	آرشیو شهر ساسکاتون
۳	۲	۳	۱۴	کتابخانه ایالت اورگان
۱	۲	۵	۱۴	کتابخانه تخصصی روث لی لی
۲	۳	۴	۱۳	کتابخانه عمومی جی الف
۱	۳	۵	۱۳	دانشگاه هاروارد
۲	۳	۴	۱۳	کتابخانه تاریخ محلی کانادا
۴	۴	۲	۱۲	دانشگاه واشنگتن
۴	۴	۲	۱۲	دانشگاه میلوکی
۳	۴	۳	۱۲	آرشیو شهر گرینویچ
۴	۴	۴	۱۲	دانشگاه داندی
۳	۵	۳	۱۱	دانشگاه ویتروث داکاس
۲	۵	۴	۱۱	دانشگاه گلاسکو
۴	۶	۲	۱۰	آرشیو ملی انگلستان
۳	۶	۳	۱۰	آرشیو مونت هالی یوک
۴	۶	۲	۱۰	آرشیو کانادا
۴	۷	۲	۸	آرشیو ملی و مدیریت اسناد آمریکا
۳	۷	۳	۸	دانشگاه ایالت جورجیا
۳	۸	۳	۷	کتابخانه تخصصی تاریخ ایالت جورجیا
۴	۸	۲	۷	دانشگاه پزشکی جورجیا
۴	۹	۲	۶	بی بی سی
۳	۹	۳	۶	دانشگاه اوهاو
۳	۹	۳	۶	دانشگاه شیکاگو
۴	۹	۲	۶	دانشگاه داک
۴	۱۰	۲	۵	آرشیو ناوادا
۴	۱۰	۲	۵	مؤسسه جان هاپکینز
۳	۱۰	۳	۵	دانشگاه میسوری
۳	۱۰	۳	۵	آرشیو وبلاگ تایم
۴	۱۱	۲	۴	دانشگاه زنان تگزاس
۴	۱۱	۲	۴	کتابخانه تخصصی بیوز ماشین
۴	۱۲	۲	۳	جورجیا
۴	۱۲	۲	۳	آرشیو دانشگاه کارن هاندل

در نهایت، بر اساس نظرات صاحب‌نظران علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران، الگوی مناسب برای میز آرشیو دیجیتال، معاونت اسناد ملی سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ارائه گردید که در ذیل آمده است:

همان‌گونه که در جدول ۱۱ مشاهده می‌گردد، وبسایت آرشیو ملی کانادا با استفاده از تحلیل محتوا با ۱۵ ویژگی در رتبه اول قرار دارد، این در حالی است که این وبسایت در وضعیت مطلوب تنها با دارا بودن ۲ ویژگی در رتبه چهارم قرار گرفت.

تصویر ۱. الگوی پیشنهادی میز آرشیو دیجیتال نسخه انگلیسی معاونت اسناد سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
صفحه اول

تصویر ۲. الگوی پیشنهادی میز آرشیو دیجیتالی نسخه انگلیسی معاونت اسناد سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
صفحه دوم

تصویر ۳. الگوی پیشنهادی میز آرشیو دیجیتالی نسخه فارسی معاونت اسناد سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
صفحه اول

تصویر ۴. الگوی پیشنهادی میز آرشبو دیجیتالی نسخه فارسی معاونت اسناد سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

صفحه دوم

میز آرشبو دیجیتالی معاونت اسناد سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

پاسخگویی به مولفه‌هایی که دارای علامت ستاره* هستند، اجباری است

بازگشت به صفحه قبل

ماهیت پرسش

دامنه پژوهش را مشخص کنید

قیلاً از چه منابعی استفاده نموده اید

نوع منابع اطلاعاتی مورد نیاز شما

هدف پژوهش

موضوع پرسش

برای پرسش خود قیلاً به چه سازمان‌هایی مراجعه کرده اید

دلایل استفاده از این خدمت

تعیین حداکثر زمان دریافت اطلاعات

نحوه تماس با شما

پرسش

نظرات

ارسال

پاسخ شما حداکثر تا ۵ روز کاری دیگر به آدرس شما ارسال خواهد شد

نتیجه‌گیری

نتایج به دست آمده از تحلیل محتوایی در این پژوهش، نشان داد که وبسایت میز آرشیو دیجیتال آرشیو ملی کانادا با داشتن ۱۵ ویژگی، دارای بالاترین فراوانی از لحاظ وضعیت موجود بوده است. به طور کلی، ۵۳ ویژگی از تحلیل محتوایی این وبسایت‌ها استخراج گردید که پس از حذف مواد مشابه و مترادف این ویژگی‌ها به ۳۴ ویژگی کاهش پیدا کرد. نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها نشان داد که اختلاف فاحشی بین نتایج حاصل از تحلیل محتوایی (وضعیت موجود) و نظرات متخصصان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران (وضعیت مطلوب) وجود دارد. به طوری که ویژگی نام و پرسش با فراوانی ۳۳ در بالاترین رتبه، در وضعیت موجود براساس تحلیل محتوایی وبسایت‌ها قرار گرفتند. این در حالی است که ویژگی نام در وضعیت موجود در رتبه ۳۰ قرار گرفت، و ویژگی‌های «نوع اطلاعات مورد نیاز» و «موضوع پرسش» دارای بالاترین فراوانی در وضعیت مطلوب بودند. این امر هم به دلایل تفاوت‌های فرهنگی، نوع ارزش‌ها و بخشی به ساختار زبانی، فرهنگی، نوع زندگی، حکومت‌های کشورها و غیره بستگی دارد.

مؤلفه‌های نشانی پست الکترونیکی، تکرار نشانی پست الکترونیکی، شغل (دانشجو، هیئت علمی، کارمند...)، نحوه تماس با شما (تلفن، پست الکترونیک، نمابر)، و میزان تحصیلات با میانگین بالای عدد ۳ به عنوان مؤلفه‌های مهم و ضروری در طراحی میز آرشیو دیجیتالی موردنظر، انتخاب گردیدند.

مؤلفه‌های دلیل استفاده از این خدمت (شخصی، آکادمیک، مرتبط با کار)، هدف پژوهش (تحقیق کلاسی، شخصی، تحقیق تاریخی، انتشاراتی)، ماهیت پرسش (پژوهش آکادمیک، حرفه‌ای، تاریخی، تجاری، سایر)، موضوع پرسش، دامنه پژوهش را مشخص کنید، نوع اطلاعات مورد نیاز (اسناد تاریخی، عکس، منابع دیداری و شنیداری، مقاله و...)، قبلاً از چه منابعی استفاده کرده‌اید؟، آیا پرسش شما را بدون نام و مشخصات شخصی برای استفاده مجدد ذخیره کنیم؟، تعیین حداکثر زمان دریافت اطلاعات، نظرات و پرسش در رابطه با تعیین نیاز اطلاعاتی پرسشگر به عنوان ویژگی‌های مهم و ضروری برگزیده شدند.

نتایج تحلیل محتوایی وبسایت‌ها همچنین نشان داد که وبسایت آرشیو ملی کانادا با استفاده از تحلیل محتوا با ۱۵ ویژگی در رتبه اول قرار گرفت، این در حالی است که این وبسایت در وضعیت مطلوب تنها با دارا بودن ۲ ویژگی در رتبه چهارم قرار گرفت و وبسایت‌های کتابخانه تخصصی روث لی لی و دانشگاه هاروارد با دارا بودن ۵ ویژگی در رتبه اول قرار گرفتند.

به طور کلی نتایج نشان داد که وضعیت موجود با وضعیت مطلوب تفاوت فاحشی دارد، مرادمند (۱۳۸۳) که یافته‌های پژوهش وی نشان داد وبسایت‌های کتابخانه‌های ملی مورد بررسی از طراحی ضعیفی برخوردار هستند (۴) و منصوری (۱۳۸۶) که در پژوهش خود نتیجه گرفت که میزهای مرجع دیجیتالی کتابخانه‌های مورد بررسی از طراحی ضعیفی

برخوردارند و تمامی آن‌ها کمتر از ۵۰ درصد ویژگی‌های مهم از دیدگاه صاحب‌نظران را دارا بودند (۵).

نتایج همچنین نشان داد که طراحان وب‌سایت‌ها به نیازهای اطلاعاتی کاربران خود چندان توجهی ندارند، و تنها بر اساس علاقه و سلیقه خود به طراحی میزهای آرشیو دیجیتال مبادرت ورزیده‌اند.

منابع

۱. حیدری، غلام. «ارزیابی ساختاری و محتوایی وب‌سایت‌های خدمات تحویل مدرک جهان و مطالعه خدمات تحویل مدرک در ایران به منظور ارائه طرح پیشنهادی وب‌سایت خدمات تحویل مدرک ایران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳۸۳.
۲. فدایی عراقی، غلامرضا. *مقدمه‌ای بر شناخت اسناد آرشیوی*. تهران، سمت، ۱۳۷۷.
۳. کیانی هفت‌لنگ، کیانوش. «کاربرد فناوری اطلاعات (IT)، در آرشیوها». *گنجینه اسناد*، دوره سوم، (۱۳۸۲): ۴.
۴. مرادمند، علی. «ارائه الگویی مناسب برای ارتقاء کیفی وب‌سایت کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران از طریق تحلیل محتوایی و ساختاری ویژگی‌های وب‌سایت‌های کتابخانه‌های ملی جهان با استفاده از نظرات صاحب‌نظران ایرانی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳۸۴.
۵. منصوری، علی. «بررسی ویژگی‌های محتوایی میزهای مرجع دیجیتال کتابخانه‌های ملی جهان به

منظور ارائه الگویی برای میز مرجع دیجیتال مرکز اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳۸۵.

6. Osareh, Farideh. "Library and information sciences schools website: an analysis of content and design". *Eurasia_ ICI*, (2002): 517- 527.

7. Robbins, Stephanie S.; Stylianou, Antonis C. "Global corporate website: an empirical investigation of content and design". *Information & Management*, Vol. 26 (2003): 385- 393.

8. The society of American archivists. "So you want to be an archivist: an overview of the archival profession". 2006. [on-line]. Available: <http://www.archivists.org/prof-education/arprof.asp>

9. Still, Julli M. "A content analysis of university library website in english speaking countries". *Online Information Review*, Vol. 25, No. 3 (2001): 160- 164.

10. Wolf, Peter. "Digital archive services for your historical society or museum". 2006. [on-line]. Available: <http://wolf1.com/historic.htm>

تاریخ دریافت: ۱۳۸۶/۷/۱۲